

»**Abbazia.**« Idylle von der Adria. Von A. v. Schweiger-Lerchenfeld. Mit 19 Original-Zeichnungen von L. E. Petrovits. Wien. Pest. Leipzig. Hartlebens Verlag. 1883. 8°. Str. 144. Cena 1 gl. 80 kr. — Naši čitatelji menda ne bodo hodili v Opatijo; za to imajo premalo denarja in preveč nujnega dela. A vedeti, kaj in kakšna je Opatija, želi pač marsikdo, ker se velikokrat o njej govori in piše. Ta knjiga mu podaje natančen popis in lepe slike, bodisi o Opatiji sami, bodisi o drugih krajih v okolici njeni. Duh knjige je protinaroden in proticerkven. Posebno lepe so slike: pač opomin, da moramo tudi domačini začeti spoznavati, poslavljati svojo domovino.

»**Archiv f. slavische Philologie**«, herausgegeben von V. Jagić. XIII. zvezka 3. seš. podaje V. Oblakov spis: »Die kirchenslavische Uebersetzung der Apokalypse (321—361) — prav temeljito razpravo, v kateri nam pisatelj pové vse, kar se je dozdaj o tej reči pisalo. Sam postopa prav kritično in natančno. S tem nam je razbistril po svojih neutrudnih študijah marsikaj o cerkveni slovenščini. — »Die čakavština und deren einstige und jetzige Grenzen« (361—388) dr. M. Rešetarja, je nadaljevanje iz prejšnjih snopičev. Za sedaj samo opomnimo, da, kdor čita »Vienac« in »Kat. Dalm.«, naj si le dobro prečita, kaj tukaj piše Rešetar, in uvidel bo, kako so bili neosnovani napadi nanj. Tudi Slovenec našel hode v tej razpravi — soseb v 2. sešitku — marsikatero drobtinico za-se. — »Einige Bedenken« (388—397) piše V. J. o Rešetarjevi razpravi. V. J. pravi, da ne prenašajmo dualizma med *što* in *ča* iz sedanosti v preteklost. Dubrovčanov pravi jezik ni bil niti srbski niti hrvaški — ampak slovinski (str. 397.), — Polnisch-russische Intermedien des XVII. Jahrh. je konec daljše razprave A. Brücknerja. — Süd- und westslavisch modr. »blau« (418—433.) — »Kritischer Anzeiger« ima daljšo razpravo A. Pypina: Ueber das Verhältniss der ruthenischen Literatur zur russischen, in krajšo (napisal V. J.): Tolstoj's »Krieg und Friede« in einer kroatischen Uebersetzung, katera je znamenita. Tako piše V. J. (Str. 463.): »Es besteht leider gerade in dieser Beziehung (t. j. v prelaganju) ein weit verbreitetes Vorurtheil, man könne eine zweite slavische Sprache, was man zu sagen pflegt, spielend erlernen . . .« V omenjeni razpravi se J. V. prav nepovoljno izraža o prestavi A. Harambašića. Zakaj? Pové mu naravnost, da ni prav prevajal, kar mu tudi dokazuje s citati iz izvirnika in prevoda. — »Kleine Mittheilungen« obsegajo kratko razpravo V. Oblaka »Einige Neu-

bildungen der Conjugation« za nas Slovence prav važno. »Ein spätglagolitisches Predigfragment« od K. Štrekelja in dve jezikoslovni drobtinici.

Lekše.

»**Durch Asien.**« Ein Buch mit vielen Bildern für die Jugend. Von Josef Spillman. S. J. Zweite Hälfte: Japan, China und Indien (Ost- und Südasien). Freiburg im Breisgau. Herdersche Verlagshandlung. 1890. Str. XII. + 538. Cena 5 gl. 40 kr., vezan. 6 gl. 24 kr. — Dasi naslov pravi, da je knjiga za mladino, vendar rečemo popolnoma resnično, da je knjiga etnografsko delo prve vrste. Veliko narodopisne tvarine je nakopičeno v velikem zvezku, bodisi, da popisuje narode in dežele le splošno, bodisi, da nam slika popotovanja in opazovanja posameznikov, zlasti misijonarjev. Da je pa knjiga nekako posvečena mladini, izvira od tod, da ima veliko slik, skoro na vsaki strani. Tako je ta knjiga v pravem pomenu slika vshodne in južne Azije. Ne morem reči, s kakšnim zanimanjem sem čital živahno in lepo opisovanje n. pr. Japonskega, čudne Koreje itd. Ako je vredna kaka knjiga pisana v tujem jeziku, da si jo nabavi Slovenec, izvestno je ta. Zato ne želimo nič bolj nego, naj bi vsaj dijaške knjižnice, ki tako pogostokrat kupujejo nemške knjige, segle tudi po tem lepem delu, za katero bodo knjižničarju jako hvaležni čitajoči dijaki.

Z istim namenom, da bi namreč oni, ki kupujejo za knjižnice nemške knjige, kupovali le dobre in zanimive, omenjamo tri iz založbe Herderjeve v Freiburgu (Breisgau):

»**Memoiren eines Esels.**« Von der Gräfin v. Ségur, geb. Rostophine. 8°. Str. 284. Prevod iz francoščine — ima 68 jako lepih slik. Lani je izšla 2. izdaja. Od duhovite pisateljice bi se mogli naši povestničarji učiti, kako se piše zanimivo. Stane 1 gl. 8 kr., vez. 1 gl. 20 kr.

»**Der kleine Radetzky.**« Eine österreichische Soldatengeschichte. Für die Jugend erzählt von Karl Rolfus. 1890. 8°. Str. 96. Pet izvirnih slik. Stane 72 kr., vez. 96 kr. — Ta povest je za mladino jako pripravna, ker nam slika življenje in napredovanje avstrijskega vojaka.

»**Beppo**« der Lazzaroniknabe. Für die Jugend erzählt von Karl Rolfus. 1890. 8°. Str. 128. 4 slike. Cena vez. 96 kr. Beppo je živahen napolski deček, ki mora mnogo hudega doživeti. Obe povesti imata lep namen, da kažeta pot do dobre vzgoje, zlasti kako naj mladi človek skrbi sam zase.

Raznoterosti.

Naše slike.

Ni nam treba govoriti o vsaki sliki posebej, ker nekatere pojasnjujejo to, kar pripoveduje pisatelj z besedami. O **Prešernovem spomeniku** omenjamo samo, da je na lepem pokopališču

Kranjskega mesta, kar je pač mnogim čitateljem znano. Postavili so ga rodoljubi l. 1852. Oni napis, ki se bere težje na naši sliki, glasi se:

Ena se tebi je želja spolnila,
V zemlji domači da truplo leži.

Natančno mero spomenika podamo čitateljem ob drugi priliki, ko objavimo spomenik Jenkov z istega pokopališča.

Vir Vipave »Pod skalo.« V trg Vipavo došli popotnik dospe po glavni cesti do gostilne »Adrija«. Krene jo v nasprotno postransko in ozko ulico. Kmalu je na mostiču, ki veže prostor ob cerkvi sv. Marka z nekdanjim mlinom, sedanjost grajsko pilo (žago). Lep prizor se kaže njegovim očem, prizor, ki mu ga predočuje naša slika.

Ob svoji levici ima ogledovalec veličastno grajsko poslopje, kjer bivajo sedaj vipavski uradi. Kaže se mu le zadnja stran z velikim kolesom, ki dviga in naganja vožo v poslopje, in lep cvetlični vrt. Pod nogami pa mu mirno in resno šumi srebročista, zdrava in izvrstna pitna voda »Vipava«. Trije močni vreli bruhajo vedno dovolj vode na dan. Nad glavnim virom se vidi na višini staro, sedaj zapuščeno župnišče in nekoliko višje v skrajnem koncu severovzhodnega kota razvalina »Starega grada«. Na desni strani te prijazno pozdravlja lična stavba izmed košatih kostanjev. Pod njimi se razprostira lep prostor, koder ob vročih poletnih dnevih iščejo potrebnega hladila vsakojaki obrazi. Komur ne ugaja mrzla studenčnica, temu gostoljubni krčmar rad postreže s pristnim »Vipavcem«, ali pa tudi s pivom iz mrzle kleti, podskalskih prostorov, ki menda celi okolici dadó ime. Razven tega se mladina lahko zabava na kegljišču. Nad njim pa morejo strelci izkušati svoje bistro oko in trdno roko. Kogar pa posebno veseli vožnja s čolnom, privošči si lahko tudi to veselje. In če mu ne ugaja niti to, niti drugo, lahko se umakne zvedavim očem v resnično krasen vrtič na južni strani za malim ovinkom. Izza raznovrstnega drevja in grmičevja nekako otožno pozdravljajo prisleca neukretni kameniti kipi. Nad vso to krasoto pa se dviga gologlavi Nanos, ki se ne zmeni dosti za časi prav veselo in bujno življenje ob svojem vznožju.

Ker nahaja obiskovalec »Pod-skale« na tako majhnem prostoru toliko krasote ob največji vipavski vročini, a prijeten hlad, ker zré njegovo oko pomenljive priče daljne starodavnosti in ker si poleg tega njegovo srce privošči lahko vsakovrstnega hladila in vedrila: kaj čuda, da je ta kraj tako priljubljen Vipavcem!

Gledé na to lepo sliko prelepega domačega kraja — bisera Vipave — smemo le reči: O da bi še drugi domači umetniki tako poslavlili lepo domačijo, kot vrli naš Vrhpoljski! I. Z.—n.

Švedi v Pragi. Da morejo umeti čitatelji poslednjo sliko, naj se spomnijo 30 letne vojske, v kateri je Češka toliko trpela. Po njenih lepih livadah je razsajala bojna furija in pokončavala, kar je mogla doseči. Divji Švedi so pridrli celó v mesto Prago. O tem dogodku čitam v stari kroniki iz leta 1780., ki se pa imenuje: »Neue Kronik von Böhmen« (na str. 348, 349): »Cesar Ferdinand II. je hotel l. 1648. odvrniti Švede, da ne bi pridrli na Avstrijansko, zato je zbral vse svoje čete iz vseh svojih dežel, ter jih postavil pod vodstvom Oktavija Piccolominija proti švedskemu vojskovodji Wrangelnu. Ta pa se

je začel ozirati na nezavarovano Češko in je poslal svojega podvojskovodjo Janeza Kristofa pl. Königsmarka na Češko, da bi se polastil nekoliko mest in nekoliko utrjenih krajev. Königsmark je vzel Klatowe, Horšůw-Týn in nekatera druga mesta brez težave. A na to mu neki odpuščen cesarski vojni služabnik, Ernest pl. Ottowald, razloži, kako lahko bi bilo dobiti tudi Prago. Pové mu, da popravljajo Pražani nekje mestno zidovje, ne da bi tam stražili. Skozi odprtino bi lahko zlezlo toliko vojakov v mesto, da bi vzeli jedna vrata. In res, oni človek sam zleze po noči pred 26. julijem (1648. l.) s 1000 vojaki, polasti se strachowskih vrat in ja odpre Königsmarku. Ko so Pražani spali, zasedel je trge in glavne ulice (levega brega) s svojimi vojaki in jim ukazal streljati na vsakoga, ki bi se zjutraj pokazal na ulicah ali na oknih. V prvi zmedbi so postrelili okoli štiri sto oseb ali jih ranili. »Feldmaršal« Colloredo je ubežal na čolnu v Staro Mesto, kjer je osnoval nekako obrambo. Švedi se polasté tudi kraljevskega gradu in orožnice ter začno takoj s topovi streljati na Staro Mesto. Potem je prepustil Königsmark vso Malo Stran svojim vojakom, ki so plenili dva dni. Dali so prepeljati vse dragočnosti s kraljevega gradu in neizmerno veliko plena v Švedijo. Wittingausko knjižnico, ki je imela stare rokopise, nabrane še od Rosenbergov in pred kratkim prenesene na praški grad, dal je Königsmark na ladijah prepeljati na Sasko, od tod v Švedijo, kjer jo še dandanes hranijo v Stockholmu.

V Starem in Novem Mestu (na desnem bregu) so pa imeli med tem čas pripraviti se za brambo. Najprej so se zbrali dijaki in skoraj 800 jih je zasedlo breg Veltave in pa most, da ne bi mogel čezenj priti sovražnik. Po njih vzgledu so se ravnali meščani in celó mnih so se oborožili. Naposled dospé tudi nekoliko cesarskih čet, katere sta vodila Buchheim in Conti, ki je bil jako spreten v streljanju. Königsmark je, dobivši nekoliko pomoči oblegal tri tedne poriška vrata in z 32 topovi streljal noč in dan, a nič ni opravil. Zato jo je mahnil od tod proti Taboru. Med potom je grozno pokončaval. Iz tega vidimo, da so imeli tudi Čehi svoje Turke in da so v vojski grozno veliko trpeli.

Prizor iz tega boja nam kaže naša slika. Predočuje nam mestni stolp (»Dom in Svet« l. 1890. str. 304.) na Starem Mestu, dalje se vidi mimo stolpa čez Veltavo na Malo Stran, kjer zagledaš hrib Petřin s Schwarzenbergovim parkom ter tako imenovani »gladovi zid«, ker so ga bili zgradili ob času velike lakote, da je imelo lačno ljudstvo nekaj zasluzka. Hud boj je tu ob stolpu. Švedi se umikajo — beže, Pražani pritiskajo za njimi.

Za hišo, iz katere streljajo meščani, so dandanes mlini in toplice tik Veltave. Na stolpu mostovom pa je vzdana marmorna plošča, katere latinski nadpis poslavlja hrabrost Pražanov l. 1648.

Valvasorjeva knjižnica. V stolni zagrebški knjižnici se nahaja mnogo knjig, ki nosijo na notranji strani platnic Valvasorjev grb. Bile so